

האתגר הגדול ביותר בהיסטוריה של המשטר: איראן עומדת בפני מבוי סתום

09.02.2026 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

הנהגת הרפובליקה האסלאמית של איראן ניצבת כיום בפני אחד האתגרים המורכבים והמסוכנים בתולדותיה. זהו אינו רק משבר כלכלי או דיפלומטי, אלא אתגר קיומי, המציב את הישרדות המשטר מול שחיקת הריבונות הלאומית.

למול המציאות הקשה שאליה נקלע המשטר בזירה הפנימית ובמרחב האזורי-בינ"ל, מזהירים מצד אחד קולות פנימיים כי העם הגיע לקצה גבול היכולת. מצד שני, בצמרת המדינית חוששים כי כל נסיגה תהיה תחילתו של "מדרון חלקלק" שסופו כניעה מוחלטת. בשוליים הפוליטיים, המשטר בראשות חמינאי בולם לעת עתה קריאות לצאת למתקפת מנע נגד ישראל, אך מדגיש בה כי "אצבעו על ההדק" ושהוא השלים את ההיערכות למלחמה.

הלחץ מבית: "העם התעייף"

במחנה הרפורמיסטי ניכרת התפצלות לשתי קבוצות: האחת, הכוללת את ראשי "תנועת המחאה הירוקה", מיר חוסיין מוסאווי ומהדי כרובי, קוראת לכינון חוקה חדשה ולהקמת משטר חדש. השנייה, שבה מצויים הנשיא לשעבר מוחמד ח'אתמי ונוספים, קוראת לגמישות מרבית ולחריגה מהקווים האדומים שהגדיר המנהיג חמינאי.

הפעיל הרפורמיסטי הבכיר ע'לאם-חוסיין כרבאסצ'י מבטא את התחושה הקשה ברחוב האיראני. לדבריו, הציבור "עייף" מהסנקציות, מהמו"מ עצמו, מחוסר הביטחון ומיוקר המחיה המאמיר. כרבאסצ'י מצביע על אירועי המחאה האחרונים כנקודת שבר "חסרת תקדים לא רק בתולדות המהפכה אלא אף בתולדות איראן", תוך שהוא מבטא זעזוע מהרג כ-3,000 במחאה (בעת שבאופוזיציה טוענים שבמחאה נהרגו 36 וחצי אלף איש).

הפתרון שהוא מציע לנשיא פזשכיאן הוא "מעשה רפסנג'אני": כפי שהאשמי-רפסנג'אני, שניהל את המלחמה נגד עיראק בשנות השמונים, דחק בחומייני לסיים את המלחמה כשהבין שמשאבי המדינה אזלו, והציע לכרוך זאת בקבלת אחריות והתפטרות מצידו, כך על פזשכיאן לקחת על עצמו את המחיר הפוליטי ולהוביל להסכם עם ארה"ב. מבחינת המחנה הזה, המבוי הסתום הוא פצצה מתקתקת חברתית-כלכלית שרק פשרה מדינית יכולה לנטרל.

החשש בצמרת: "חוק הג'ונגל"

לעומת זאת, שר החוץ עראקצ'י שרטט בדבריו בכנס של משרד החוץ האיראני בטהרן (8 בפברואר) תמונת עולם שבה ויתור הוא "רעל קטלני". בראיית צמרת המשטר, שאותה ביטא

עראקצ'י, ובצל המבצע האמריקני חסר התקדים בדמות חטיפת נשיא ונצואלה מדורו, העולם חזר ל"חוק הג'ונגל". במסגרת זאת, ארה"ב מובילה מדיניות של "שלום באמצעות כוח" ומזלזלת במשפט הבינלאומי. החשש המרכזי הוא, לפיכך, שכל ויתור מהותי ייתפס כחולשה ויוביל לדרישות נוספות ש"אין להן סוף".

במציאות שבה "החלשים נרמסים", הפתרון של עראקצ'י הפוך לחלוטין: "עמידה איתנה והתחזקות". הדיפלומטיה, לפי התפיסה הזו, לא נועדה לפשרה אלא לשמירה על "דגל איראן מורס" תוך הפגנת כוח. זהו לב המבוי הסתום, ההבנה שפשרה היא הכרחית לשקט פנימי, אך נתפסת כהתאבדות אסטרטגית מול אויב חיצוני.

בתוך הסבך הזה, איראן מנסה לייצר מרחב תמרון. עלי שמח'אני, שמונה לאחרונה כמזכיר "מועצת ההגנה העליונה", הציע בראיון תקשורתי פשרה מוגבלת: צמצום העשרת האורניום מ-60% ל-20% בתמורה ל"תגמול הולם", תוך הדגשה שהמו"מ יוגבל לסוגיית הגרעין בלבד. לאור הצהרות טראמפ ועיבוי הכוחות האמריקניים סביב איראן באופן חסר תקדים, ספק רב אם מסגרת המו"מ הזו תתקבל ע"י ארה"ב. בהתאם לכך, ממשיכים באיראן להיערך לתרחיש מלחמתי.

ראש המטה הכללי של הכוחות המזוינים באיראן, עבד אל-רחים מוסאווי, הצהיר שכוחותיו ערוכים למלחמה ממושכת נגד ארה"ב והדגיש שלמרות שאיראן אינה מעוניינת במלחמה אזורית שתסיג את האזור, ובכלל זה גם אותה, שנים לאחר ² היא לא תהסס להגיב בעוצמה.

הבחירה האסטרטגית של חמינאי ומשמעותה ההיסטורית

בסופו של דבר, איראן נקלעה למציאות חסרת תקדים, בעיקר בשל בחירה אסטרטגית של חמינאי עצמו. ההחלטה לסטות מתפיסה המסתמכת בעיקר על הפעלת מערך השלוחים (הפרוקסיז), ולהגיב ישירות לישראל משטח איראן בעקבות חיסול מפקד גיס סוריה ולבנון, חסן מהדוי, באפריל 2024 ³ הכניסה את טהרן למעגל עימות ישיר, שממנו נמנעה לאורך עשרות שנים.

זאת, אף שחוגים רפורמיסטיים הפצירו בחמינאי מבעוד מועד שיבליג, בהסבירם שמדובר במלכודת אסטרטגית שטמן נתניהו, שמטרתה לגרור את איראן לעימות ישיר וגלוי. כך, בשם הפגנת עוצמה והרתעה, מצא עצמו המשטר חשוף יותר מאי פעם, ללא חיץ אזורי אפקטיבי, מול לחץ חיצוני גובר ומשבר פנימי מתעצם ⁴ צירוף נסיבות שמחדד את עומק המבוי הסתום שבו הוא מצוי כיום. בהתאם לכך, נראה שבביקורו הקרוב בווינגטון, משימתו של ראש הממשלה נתניהו היא לוודא שטראמפ לא סוטה מהבטחתו למפגינים ש"העזרה בדרך".

פורסם בישראל היום, בתאריך 9 בפברואר, 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.